

เศรษฐกิจพอเพียง กับความเสมอภาค หญิงชายในครัวเรือน

Sufficiency Economy and Gender
Equality in the Household

จิรากรณ์ ลิสกุลรักษ์¹ ■

¹ นักศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือนหรือไม่ และเป็นอย่างไร เป็นการวิจัยเชิงผลานวิธ โดยการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม 62 ครัวเรือน และเชิงคุณภาพจากสัมภาษณ์เชิงลึก 8 ครัวเรือนของชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรีที่เป็นชุมชนต้นแบบในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อต้องการหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางทฤษฎีระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับแนวคิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ผลการศึกษาพบว่า มีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับระดับมาก มีรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการรับผิดชอบงานในบ้านและงานนอกบ้านระหว่างผู้หญิงและผู้ชายที่ตายตัวตามเพศวิธ หรือวัฒนธรรมตามบทบาททางเพศที่สังคมโดยทั่วไป นอกจากนี้ ยังเพิ่มบทบาทให้กับผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในครัวเรือน เป็นเพื่อนร่วมคิดร่วมทำและร่วมตัดสินใจ

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง, ความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน, ชุมชนบางรักน้อยจังหวัดนนทบุรี

Abstract

This research aims to investigate whether the philosophy of Sufficiency Economy is related to Gender Equality in households focusing upon the BangRakNoi community in Nonthaburi province as a case study. A mixed method combining qualitative and quantitative methods was used for this research. 62 questionnaires and eight in-depth interviews were collected and analysed. The BangRak Noi community is a model community to apply the Sufficiency Economy philosophy as it is part of their daily lives. The result reveals a highly significant relationship between the concept of Sufficiency Economy theory and the concept of Gender Equality. The normative behavior regarding duties both inside and outside the household which is usually based upon gender stereotypes and cultural gender roles were changed. In addition, the women participation in household decisions became more important.

Keywords : Sufficiency Economy, Gender Equality in the household, the BangRakNoi community, Nonthaburi

บทนำ

การส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในสังคมไทยเป็นเป้าหมายสำคัญของแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2550) ซึ่งมีเป้าประสงค์ให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เสมอภาคระหว่างหญิงชาย มีเจตคติต่อการส่งเสริมบทบาทที่ดี ตระหนักและยอมรับถึงบทบาทสตรีในบริบทต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างเท่าเทียมกัน โดยสตรีทุกกลุ่มมีโอกาสเข้าถึงและได้รับการศึกษาทุกระดับ มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ อย่างเหมาะสม สตรีได้รับการส่งเสริมสุขภาพะ มีความมั่นคงในชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมสตรีให้มีความมั่นใจและมีศักยภาพในการเข้าร่วมทางการเมือง การบริหารและการตัดสินใจในระดับต่างๆ โดยบริบทของแผนพัฒนาสตรีฯ ฉบับที่ 11 มีความเชื่อมโยงกับอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women – CEDAW) ขององค์การสหประชาชาติ (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2546) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันไว้เมื่อปีพ.ศ. 2528 รวมทั้ง ปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing Declaration and Platform for Action – BFPA) ซึ่งมีประเด็นข้อห่วงใยในความไม่เสมอภาคของผู้หญิง 12 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ผู้หญิงกับความยากจน ผู้หญิงกับการศึกษาและฝึกรอบรม ผู้หญิงกับสุขภาพ ความรุนแรงต่อผู้หญิง ผู้หญิงกับความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ ผู้หญิงกับการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ผู้หญิงกับการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหาร กลไกเชิงสถาบันเพื่อความก้าวหน้าของผู้หญิง สิทธิมนุษยชนของ

ผู้หญิง ผู้หญิงกับสื่อ ผู้หญิงกับสิ่งแวดล้อม และเด็กผู้หญิง ประเทศไทย ได้ดำเนินการกับปัญหาการเลือกปฏิบัติระหว่างหญิงชายและส่งเสริมสตรี มีความคืบหน้าในการแก้ไขกฎหมายที่ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติ ชี้อบุคคล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2548 ที่อนุญาตให้ผู้หญิงสามารถเลือกใช้ นามสกุลของตนเองได้ พระราชบัญญัติคำนำหน้านามหญิง พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติการขจัดความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และ กฎหมายอื่นๆ ที่น่าจะส่งผลต่อการแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคระหว่าง หญิงชายในสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม ยังคงพบว่า ยังมีการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ถึงแม้จะมี พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เพื่อสร้างมาตรการป้องกัน เยียวยาผู้กระทำและผู้ถูกระทำด้วย ความรุนแรงไม่ให้เกิดซ้ำหรือทวีความรุนแรงมากขึ้น แต่ทว่าปัญหา ความรุนแรงดังกล่าวไม่ได้ลดน้อยลงแต่อย่างใด จากรายงานข้อมูล สถานการณ์ด้านความรุนแรงของประเทศไทยและตามมาตรา 17 แห่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2553, น. 14) พบว่า มีเด็กและสตรีที่ถูกทำร้ายและมารักษาที่โรงพยาบาลมีแนวโน้มสูงขึ้น ในปี 2548 มีจำนวน 11,542 ราย ในปี 2553 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 25,767 ราย หรือคิดเป็นรายวันจาก 32 รายต่อวัน เป็น 71 รายต่อวัน นอกจากนี้ พบว่า ผู้หญิงและเด็กหญิงถูกระทำความรุนแรงมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน มาตลอดตั้งแต่ปี 2548 - 2553 โดยสาเหตุที่เกิดจากผู้กระทำ ที่เป็นบุคคลภายในครอบครัว หรือผู้ใกล้ชิดมากกว่าเป็นบุคคลที่ไม่ เคยรู้จัก อีกทั้งพบว่า สถานที่เกิดเหตุส่วนใหญ่เป็นที่พักของผู้เสียหายเอง (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนผู้หญิง เด็กหญิง และเด็กชายที่ถูกกระทำความรุนแรง ปี 2548-2553

ผู้ถูกกระทำ	2548		2549		2550		2551		2552		2553	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ผู้หญิง	5,656	49	7,901	50	9,469	49	13,565	51	11,152	47	12,554	49
เด็กหญิง	5,094	44	6,380	40	7,772	40	11,404	43	10,702	46	11,684	45
เด็กชาย	792	7	1,601	10	1,826	9	1,632	6	1,657	7	1,529	6
รวม	11,542	100	15,882	100	19,067	100	26,631	100	23,511	100	25,767	100
เฉลี่ย (ราย/วัน)	32	-	44	-	52	-	73	-	64	-	71	-

ที่มา : รายงานสรุปข้อมูลของศูนย์พึ่งได้

สถานการณ์ครอบครัวไทยจากสำมะโนประชากรและเคหะปี 2553 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2554) พบว่า โครงสร้างประชากรวัยเด็ก และวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่วัยสูงอายุมีแนวโน้มสูงขึ้น รวมทั้งความเสื่อมถอยทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้แนวโน้มสัมพันธภาพในครอบครัวลดลง อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้น (กรมการปกครอง, 2554) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2 อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มว่าผู้หญิงจะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเพิ่มมากขึ้น จากจำนวนครอบครัวที่มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 27.3 ใน พ.ศ. 2547 เป็นร้อยละ 31 ใน พ.ศ. 2550 ซึ่งลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงเริ่มเข้ามามีหน้าที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวและต้องทำหน้าที่เป็นแม่บ้านด้วย

ตารางที่ 2 สถิติการจดทะเบียนสมรสและหย่าปีพ.ศ. 2544 – 2554

ปี พ.ศ.	สมรส	หย่า
2544	324,661	76,037
2545	291,734	77,735
2546	328,356	80,886
2547	365,721	86,982
2548	345,234	90,688
2549	347,913	91,155
2550	307,910	100,420
2551	318,496	109,084
2552	300,878	109,277
2553	285,944	108,482
2554	308,048	109,312

ที่มา : กรมการปกครอง (2554)

งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทยของรัตนชัย นาคปานเลื้อ (2553) พบว่า เป็นการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของหลักการเศรษฐกิจพอเพียงกับมิติด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ ศึกษาถึงข้อดี จุดแข็ง หรือพลังของปรัชญาต่อการดำรงชีพ การทำการเกษตร หรือความอยู่รอดและการพัฒนาด้านอาชีพเป็นหลัก แต่ยังขาดการพิจารณาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติที่เกี่ยวกับคุณค่า ค่านิยมที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝัง สร้างเสริม และส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ส่วนงานวิจัยของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวและสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2554) เป็นการศึกษาเรื่อง แนวทางการบูรณาการมิติหญิงชายเพื่อการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยพิจารณาจาก

แผนงานโครงการและกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 129 แห่ง ที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย พบว่า ยังไม่มีโครงการของหน่วยงานภาครัฐในลักษณะที่นำทั้งสองแนวคิด มาผสมผสานกัน แต่งานวิจัยดังกล่าวมีข้อเสนอแนะว่า หลักการของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถช่วยส่งเสริมความเสมอภาคระหว่าง หญิงชายในมิติและระดับต่างๆ กล่าวคือ หลักคุณธรรม หลักพอ ประมาณ หลักภูมิคุ้มกัน และหลักเหตุผล โดยเฉพาะมิติของคุณธรรม ที่เน้นเรื่องการไม่เอาเปรียบและไม่เบียดเบียนกัน ซึ่งความไม่เสมอภาค คือ ความไม่มีคุณธรรม ทั้งยังขัดกับหลักเหตุผลและพอประมาณ เนื่องด้วยดุลยภาพหรือความพอประมาณในทุกรูปแบบ โดยเฉพาะ มิติของความสัมพันธ์ของหญิงชายจะนำมาซึ่งสังคมที่อยู่ดีมีสุข มีความสมดุล และมีการแบ่งสลับปันส่วนบทบาทและหน้าที่อย่างมี เหตุผลและมีความเป็นธรรม นอกจากนี้ การสร้างภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยง ความไม่แน่นอนจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าผู้หญิงได้มีส่วนร่วม ในการร่วมคิดร่วมทำและร่วมตัดสินใจกับผู้ชาย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน โดยผู้วิจัยได้เลือก ศึกษาชุมชนบางรักน้อย หมู่ที่ 3 ตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัด นนทบุรี เป็นกรณีศึกษา เนื่องด้วยชุมชนบางรักน้อยได้น้อมนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางชี้แนะการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตน จนได้รางวัลถ้วย พระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประเภทชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2555 เป็นชุมชนต้นแบบ ซึ่งมีจุดเด่น คือ มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม ระหว่างชุมชนใหม่และชุมชนดั้งเดิม เป็นชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกัน

อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อเป็นการค้นหาคำตอบว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน (Gender Equality in Household) หรือไม่ และมีรูปแบบความสัมพันธ์เป็นอย่างไร ซึ่งการตอบคำถามวิจัยหลักนี้ได้ จำเป็นต้องตอบคำถามย่อยที่เกี่ยวข้อง 2 ประเด็น คือ

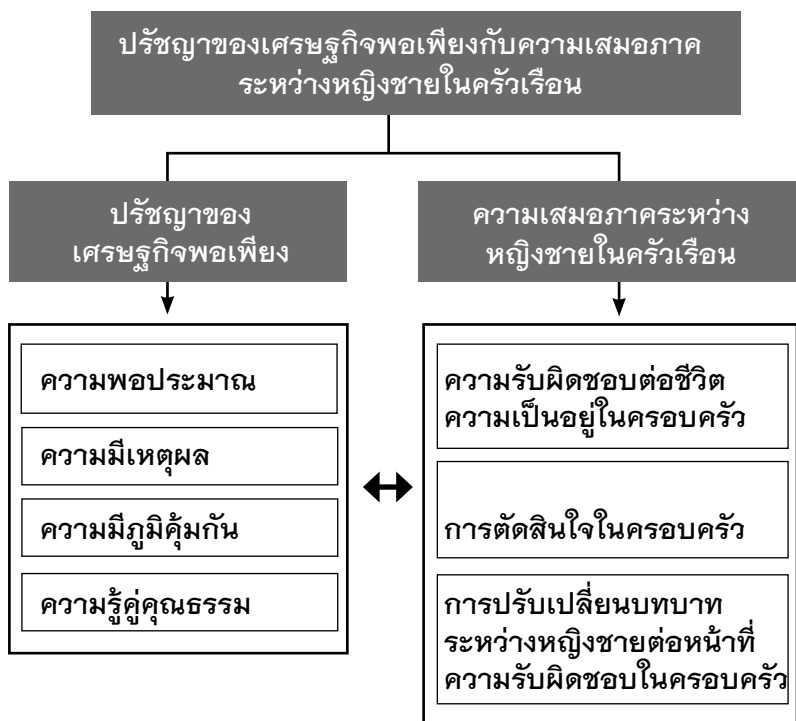
(1) ระดับการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีองค์ประกอบด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุมีผล ด้านความมีภูมิคุ้มกัน และด้านความรู้คู่คุณธรรมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับใด

(2) ระดับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน ที่มีองค์ประกอบด้านความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ด้านการตัดสินใจในครอบครัว และด้านการปรับเปลี่ยนบทบาทระหว่างหญิงชายต่อหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน และอธิบายรูปแบบและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน

กรอบเค้าโครงในการวิเคราะห์

กรอบเค้าโครงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน : กรณีศึกษาชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี เป็นการวัดระดับการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 4 ด้าน คือ

- (1) ด้านความพอประมาณ ประกอบด้วย (1) การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย และ (2) การวางแผนการใช้จ่ายและจัดสรรค่าใช้จ่าย
- (2) ด้านความมีเหตุผล ได้แก่ (1) การมีโอกาสทั้งดิง แสดงความคิดเห็นและให้คำแนะนำต่อกัน (2) การไม่ทำร้ายจิตใจเมื่อมีความขัดแย้ง เมื่อมีความขัดแย้งต่อกัน (3) การพูดจาต่อกันด้วยดีและ/หรือใช้เหตุผล (4) เมื่อประสบปัญหาสามารถหาทางออกโดยไม่ทำร้ายตนเองและ/หรือสมาชิกในครอบครัวและ/หรือทรัพย์สิน และ (5) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน
- (3) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน ได้แก่ (1) มีการออมในรูปแบบต่างๆ (2) การมีอาชีพเสริมนอกเหนือจากอาชีพหลักที่ทำอยู่ (3) ไม่ข้องเกี่ยวกับการเสี่ยงโชครูปแบบต่างๆ และ (4) มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มสังคม
- (4) ด้านความรู้คู่คุณธรรม ได้แก่ (1) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างครอบครัวกับชุมชน (2) การได้รับทราบและเรียนรู้เรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว (3) การแสดงความชื่นชมและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน และ (4) การใช้คุณธรรมสำคัญในการดำเนินชีวิต

สำหรับการวัดระดับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน จำนวน 3 ด้าน คือ

- (1) ด้านความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ได้แก่ (1) ภาระงานการทำอาหารมีการแบ่งหน้าที่อย่างเท่าเทียม

- ระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย (2) ภาระงานการทำความสะดวกมี
การแบ่งหน้าที่อย่างเท่าเทียมระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย (3) ภาระงานการดูแลบุตรมีการแบ่งหน้าที่อย่างเท่าเทียม
ระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย (4) ภาระงานการดูแลผู้สูงอายุมีการ
แบ่งหน้าที่อย่างเท่าเทียมระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย (5) ผู้หญิง
และผู้ชายทำงานนอกบ้านเท่าๆ กัน และ (6) ผู้หญิงและผู้ชาย
เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชนหรือสังคมภายนอกเท่าๆ กัน
- (2) ด้านการตัดสินใจในครอบครัว ได้แก่ (1) ผู้หญิงและผู้ชายมี
ความเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องการวางแผนครอบครัว
(2) ผู้หญิงและผู้ชายมีความเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่อง
การย้ายที่อยู่/การตั้งถิ่นฐาน/การวางแผนด้านที่อยู่อาศัย
(3) ผู้หญิงและผู้ชายมีความเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่อง
รายรับ/รายจ่ายของครัวเรือน และ (4) ผู้หญิงและผู้ชาย
มีความเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องนิติกรรม/สัญญาต่างๆ
- (3) ด้านการปรับเปลี่ยนบทบาทระหว่างหญิงชายต่อหน้าที่
ความรับผิดชอบในครอบครัว ได้แก่ (1) ภาระงานการทำ
อาหารน้อยลงเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา (2) ภาระงาน
ทำความสะดวกบ้านน้อยลงเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่
ผ่านมา (3) ภาระงานการดูแลบุตรน้อยลงเปรียบเทียบกับเมื่อ
5 ปีที่ผ่านมา (4) ภาระงานการดูแลผู้สูงอายุน้อยลงเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา (5) ภาระงานนอกบ้านเพิ่มขึ้นเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา (6) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชนมากขึ้นเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา (6) มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องการวางแผนครอบครัวมากขึ้นเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา (7) มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องการย้ายที่อยู่/การตั้งถิ่นฐาน/การวางแผนด้านที่อยู่อาศัยมากขึ้น

เปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา (8) มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องรายรับ/รายจ่ายของครัวเรือนมากขึ้นเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา และ (9) มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องนิติกรรม/สัญญาต่างๆ มากขึ้นเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา สำหรับชุดคำถามในองค์ประกอบนี้ เลือกเฉพาะผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้หญิงเพื่อให้สอดคล้องกับข้อคำถามที่ต้องการวัดการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ลดน้อยลงหรือที่เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับ 5 ปีที่ชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรีเริ่มดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีการศึกษาวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นการวิจัยเชิงผสานวิธี ที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยพิจารณาจากชุมชนต้นแบบที่อยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี คือ ชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งได้เข้ารับรางวัลถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2555 เนื่องจากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความสอดคล้องกับปัญหาการวิจัยครั้งนี้ อีกทั้งมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการศึกษา โดยผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มแรกเป็นกลุ่มตัวอย่าง การสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพิจารณาจากจำนวนครัวเรือนของชุมชนบางรักน้อยที่มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มประกอบกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นกลุ่มอาชีพที่ดำรงชีวิต

ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน 4 กลุ่มอาชีพ มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 205 ครัวเรือน ผู้ศึกษาได้คำนวณหากลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์กำหนดจากจำนวนประชากรหลักร้อยละกลุ่มตัวอย่าง จำนวนร้อยละ 30 ของประชากร (ธีระวุฒิ เอกะกุล, 2544) ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเท่ากับ 62 ครัวเรือน

การเก็บข้อมูลในการงานวิจัยครั้งนี้ ได้ออกแบบสอบถามตามกรอบเค้าโครงในการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 5 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล (คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ประเภทครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ของครัวเรือนโดยเฉลี่ยต่อเดือน) ส่วนที่ 2 การดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (คือ วัดการมีส่วนร่วมตามองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) ส่วนที่ 3 ความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว (คือ วัดความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวทั้งงานในบ้านและงานนอกบ้าน) ส่วนที่ 4 การตัดสินใจในครอบครัว (คือ วัดความเท่าเทียมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในครัวเรือน) และส่วนที่ 5 การปรับเปลี่ยนบทบาทระหว่างหญิงชายต่อหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว (คือ วัดการปรับเปลี่ยนภาระงานในบ้าน งานนอกบ้าน และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ในครัวเรือน)

การหาความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน โดยการวิเคราะห์ใช้วิธีการทางสถิติแบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (r) เป็นการวัดความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรที่เป็นตัวแปรเชิงปริมาณ มีระดับการวัดตั้งแต่มาตราช่วง (interval scale)

ค่าสัมประสิทธิ์ r มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง $1.00 \pm$ ค่า 0 แสดงว่าไม่มีความสัมพันธ์ ค่า $1.00 \pm$ แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันสูงสุดหรือสมบูรณ์ (Perfect correlation) เครื่องหมายบวกและลบแสดงทิศทางของความสัมพันธ์ คือ เครื่องหมายบวก แสดงว่า ตัวแปร 2 ตัวแปรผันไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนเครื่องหมายลบแสดงว่าตัวแปร 2 ตัวแปรผันแบบผกผันกัน คือ แปรผันในทิศทางตรงกันข้ามกัน

การแปลผลความหมายคะแนนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ที่ได้มาจัดระดับความสำคัญเป็น 3 ระดับ คือ

ค่า (r) ของคะแนน	ความหมาย
ค่า (r) 0.68 – 1.00	อยู่ในเกณฑ์ มีความสัมพันธ์มาก
ค่า (r) 0.34 – 0.67	อยู่ในเกณฑ์ มีความสัมพันธ์ปานกลาง
ค่า (r) 0.00 – 0.33	อยู่ในเกณฑ์ มีความสัมพันธ์น้อย

กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มตัวอย่างการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (องอาจ นัยพัฒน์, 2549) เพื่อให้ตรงกับประเด็นการตอบโจทย์ที่เหมาะสมกับการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ 4 กลุ่มๆ ละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน ประกอบด้วย ตัวแทนสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกกลุ่มกล้วยอบแผ่นบางรักน้อย สมาชิกกลุ่มดอกไม้สดบายศรี และสมาชิกกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้สำหรับตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือนเป็นอย่างไร วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อต้องการเปรียบเทียบข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาและปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้สอดคล้องกับ

กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนและสถานการณ์การสัมภาษณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผู้ศึกษาจะกำหนดประเด็นคำถามหลักเป็นเครื่องชี้นำการสัมภาษณ์ เป็นลักษณะร่างคำถามปลายเปิดที่มีคำสำคัญที่ต้องการ

รายงานผลการศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายผล

ผู้ศึกษาจะแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การสำรวจการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือนเพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือนมีหรือไม่ และส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพของชุมชนบางรักน้อยเพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือนเป็นอย่างไร ในการศึกษาและการวิเคราะห์ผลการศึกษาค้างนี้ ผู้ศึกษาจะพิจารณาเลือกข้อค้นพบของประเด็นการศึกษาในส่วนที่ 1 มาทำการวิเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแต่ละประเด็นได้ชัดเจนมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาช่วยขยายประเด็นหรืออภิปรายประกอบ การศึกษาวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ส่วนที่ 1 การสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน นำเสนอบทวิเคราะห์ผลการศึกษาออกเป็น 4 ข้อ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

การสำรวจจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครัวเรือนในชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี จำนวน 62 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างส่วน

ใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 80 และที่เหลือเป็นเพศชาย 12 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ข้อมูลเพศของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	12	19.4
	หญิง	50	80.6
	รวม	62	100.0

อายุของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 21 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 รองลงมา อายุอยู่ระหว่าง 50-59 ปี 20 คน คิดเป็นร้อยละ 32.3 และอายุ 30-39 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด คือ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ข้อมูลอายุของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ	น้อยกว่า 20 ปี	–	–
	20 – 29 ปี	–	–
	30 – 39 ปี	3	4.8
	40 – 49 ปี	18	29.0
	50 – 59 ปี	20	32.3
	60 ปีขึ้นไป	21	33.9
	รวม	62	100.0

สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สมรสมีบุตรแล้วจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 69.4 รองลงมาเป็นโสดจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 และสถานภาพหย่า มีจำนวนน้อยที่สุด คือ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ข้อมูลสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
3. สถานภาพสมรส	โสด	9 14.5
	หย่า	3 4.8
	หม้าย	- -
	สมรสมีบุตร	43 69.4
	สมรสไม่มีบุตร	7 11.3
	รวม	62 100.1

ประเภทครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูก จำนวน 46 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 74.2 รองลงมา มีลักษณะครอบครัวขยาย ประกอบด้วย หลายครอบครัวเดี่ยว อยู่ในบริเวณเดียวกัน จำนวน 11 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.7 และมีลักษณะครอบครัวที่อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นที่ไม่มีความสัมพันธ์ฉันญาติ มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.2 (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ข้อมูลประเภทครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
4. ประเภทครัวเรือน	ครอบครัวเดี่ยว	46	74.2
	ครอบครัวขยาย	11	17.7
	ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว	3	4.8
	ครอบครัวที่อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นที่ไม่มีความสัมพันธ์ฉันญาติ	2	3.2
	รวม	62	100.0

ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เรียนจบชั้นประถมศึกษาจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 รองลงมาเรียนจบชั้นมัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4 และจบชั้นปริญญาโทหรือสูงกว่า มีจำนวนน้อยที่สุดคือ 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ข้อมูลระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
5. ระดับการศึกษา	ไม่ได้ศึกษา	4	6.5
	ประถมศึกษา	21	33.9
	มัธยมศึกษา/ปวช.	17	27.4
	อนุปริญญา/ปวส.	6	9.7
	ปริญญาตรี	11	17.7
	ปริญญาโทหรือสูงกว่า	3	4.8
	รวม	62	100.0

อาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 รองลงมาเป็นอาชีพเกษตรกรและแม่บ้าน/พ่อบ้าน จำนวนละ 14 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6 เท่ากัน และว่างงาน/ไม่มีงานทำ รวมทั้งประกอบอาชีพอื่นๆ (ข้าราชการบำนาญ) มีจำนวนน้อยที่สุด คือ อาชีพละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6 เท่ากัน (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 ข้อมูลอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
6. อาชีพ	เกษตรกร	14	22.6
	รับจ้างทั่วไป	13	21.0
	แม่บ้าน/พ่อบ้าน	14	22.6
	ค้าขาย/ประกอบธุรกิจ	19	30.6
	ว่างงาน/ไม่มีงานทำ	1	1.6
	อื่น ๆ	1	1.6
	รวม	62	100.0

รายได้ของครัวเรือนโดยเฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายได้อยู่ในช่วง 5,001 – 15,000 บาท จำนวน 26 คน คิดเป็น ร้อยละ 41.9 รองลงมา มีรายได้ระหว่าง 15,001– 25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.6 และมีรายได้ในช่วง 45,001 – 55,000 บาท และ 95,001 – 100,000 บาท มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างน้อยที่สุด คือ อย่างละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.6 เท่ากัน (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 ข้อมูลรายได้ของครัวเรือนโดยเฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร		จำนวน	ร้อยละ
5. รายได้ของ ครัวเรือนโดย เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 5,000 บาท	12	19.4
	5,001 – 15,000 บาท	26	41.9
	15,001 – 25,000 บาท	14	22.6
	25,001 – 35,000 บาท	6	9.7
	35,001 – 45,000 บาท	2	3.2
	45,001 – 55,000 บาท	1	1.6
	55,001 – 65,000 บาท	–	–
	65,001 – 75,000 บาท	–	–
	75,001 – 85,000 บาท	–	–
	85,001 – 95,000 บาท	–	–
	95,001 – 100,000 บาท	1	1.6
	100,000 บาท ขึ้นไป	–	–
รวม		62	100.0

2. ระดับการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การวัดระดับการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการสอบถามถึงระดับของการดำเนินชีวิตของกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดระดับไว้ 5 ระดับ พิจารณาจากคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 4.21 – 5.00 เท่ากับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 3.41 – 4.20 เท่ากับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 2.61 – 3.40 เท่ากับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 1.81 – 2.60 เท่ากับน้อย และคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 1.00 – 1.80 เท่ากับน้อยที่สุด ผลการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับของการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.87) โดยเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับของการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 ด้าน ประกอบด้วย ความมีเหตุผล มีความรู้คู่คุณธรรม การมีภูมิคุ้มกัน และด้านความพอประมาณในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98, 3.94, 3.92 และ 3.65 ตามลำดับ)

ด้านที่หนึ่ง ความมีเหตุผล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แสดงออกถึงการมีเหตุผลในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.98) โดยมีการพูดจาต่อกันด้วยดี การไม่ทำร้ายจิตใจเมื่อมีความขัดแย้ง มีโอกาสทวงตง แสดงความคิดเห็นและให้คำแนะนำต่อกัน รวมทั้ง มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.02, 3.90, 3.85 และ 3.81 ตามลำดับ) และการแสดงออกที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ เมื่อประสบปัญหาสามารถหาทางออกโดยไม่ทำร้ายตนเองและ/หรือสมาชิกในครอบครัว และ/หรือทรัพย์สิน (ค่าเฉลี่ย 4.34) ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบในแต่ละด้านของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ถือว่าเป็นค่าเฉลี่ย

ที่สูงสุดและมีนัยยะที่สอดคล้องกับประเด็นที่มาและปัญหาของการศึกษาเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัวของงานวิจัยในครั้งนี้ และสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า “...เมื่อก่อนมีเรื่องทะเลาะกับสามีเป็นประจำ โดนทำร้ายร่างกาย (ขณะพูดไป น้ำตาก็ซึมออกมา) สามีไปมีเมียน้อย ตัวเองไม่มีรายได้ประจำ ทำงานเป็นแม่บ้านอยู่บ้านเลี้ยงลูกสาว 2 คน ต้องขอเงินจากสามีทุกเดือน สามีเป็นคนหาเลี้ยงครอบครัว จนมาจับได้ว่า สามีไปมีเมียน้อย มีเรื่องทะเลาะและโดนทุบตีเป็นประจำ สุดท้ายสามีหนีไปอยู่กับเมียน้อย เงินที่เคยได้รับทุกเดือนก็ขาดๆ หายๆ ไป ตนเองจึงต้องออกมาทำงานรับจ้างทั่วไป หาเลี้ยงลูกสาวทั้งสองคนด้วยตัวเอง ปัจจุบันลูกสาวเรียนจบปริญญาตรีแล้ว ทำงานในบริษัทเอกชนและรัฐวิสาหกิจ ตนเองมีรายได้ต่อเดือนประมาณ 5,000 กว่าบาทจากการรับจ้างทั่วไปและจากลูกสาวทั้งสองคน มีเวลาออกมาทำงานเป็นจิตอาสาของชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มดอกไม้สดบายศรี...”

ด้านที่สอง ความรู้คู่คุณธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำเนินชีวิตโดยมีความรู้คู่คุณธรรมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.94) มีการใช้คุณธรรมสำคัญในการดำเนินชีวิต มีการแสดงความชื่นชมและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน สมาชิกได้รับทราบและเรียนรู้เรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับครอบครัว รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างครอบครัวกับชุมชนด้วย (ค่าเฉลี่ย 4.18, 4.06, 3.90 และ 3.63 ตามลำดับ)

ด้านที่สาม การมีภูมิคุ้มกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.92) โดยมีการออมในรูปแบบต่างๆ มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มสังคม มีการประกอบอาชีพเสริมและไม่เกี่ยวข้องการเสี่ยงโชครูปแบบต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 4.13, 3.97, 3.95 และ 3.61 ตามลำดับ)

ด้านที่สี่ ความพอประมาณ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพอประมาณในการดำเนินชีวิตในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) มีการวางแผนการใช้จ่ายและจัดสรรค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม และมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายอย่างสม่ำเสมอในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.82 และ 3.48 ตามลำดับ)

3. ระดับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน

การวัดระดับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน เป็นการสอบถามถึงระดับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดระดับไว้ 5 ระดับ พิจารณาจากคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 4.21 – 5.00 เท่ากับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 3.41– 4.20 เท่ากับมาก คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 2.61 – 3.40 เท่ากับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 1.81 – 2.60 เท่ากับน้อย และคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) อยู่ระหว่าง 1.00 – 1.80 เท่ากับน้อยที่สุด ผลการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.54) โดยเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการตัดสินใจในครอบครัว ด้านความรับผิดชอบความเป็นอยู่ในครอบครัว และด้านการปรับเปลี่ยนบทบาทระหว่างหญิงชายต่อหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัวในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68, 3.53 และ 3.48 ตามลำดับ)

ด้านที่หนึ่ง การตัดสินใจในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจในครอบครัวว่าผู้หญิงและผู้ชายมีความเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าผู้หญิงและผู้ชายมีความเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องรายรับ/รายจ่ายของครัวเรือนอยู่ในระดับสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.95) รองลงมามีความ

คิดเห็นว่าเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องการวางแผนครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 3.66) และมีความคิดเห็นว่ามีค่าเท่าเทียมกันในการตัดสินใจเรื่องการย้ายที่อยู่/การตั้งถิ่นฐาน/การวางแผนด้านที่อยู่อาศัยในระดับต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.45)

ด้านที่สอง ความรับผิดชอบความเป็นอยู่ในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความรับผิดชอบความเป็นอยู่ในครอบครัวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.53) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจุบันผู้หญิงและผู้ชายทำงานนอกบ้านเท่าๆ กันในระดับสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.80) รองลงมา กลุ่มตัวอย่างคิดว่าปัจจุบันผู้หญิงและผู้ชายเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.76) และกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจุบันภาระงานการทำอาหารมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างเท่าเทียมระหว่างผู้หญิงและผู้ชายอยู่ในระดับต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.16)

ด้านที่สาม การปรับเปลี่ยนบทบาทระหว่างหญิงชายต่อหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว สำหรับชุดคำถามในองค์ประกอบนี้ ผู้ศึกษาเลือกเฉพาะผู้ที่ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้หญิงเพื่อให้สอดคล้องกับข้อคำถามที่ต้องการวัดการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ลดน้อยลงหรือที่เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับ 5 ปีที่ชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรีเริ่มดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนบทบาทระหว่างหญิงชายต่อหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัวในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.48) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจุบันมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องรายรับ/รายจ่ายของครัวเรือนมากขึ้นเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมาในระดับสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.94) รองลงมา มีความคิดเห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทาง

สังคมของชุมชนมากขึ้นเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมา (ค่าเฉลี่ย 3.64) และกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าปัจจุบันภาระงานการทำอาหารน้อยลงเปรียบเทียบกับเมื่อ 5 ปีที่ผ่านมาในระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 2.96)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน : กรณีศึกษาชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน โดยวิธีทางสถิติแบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (r) เป็นการวัดความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรที่เป็นตัวแปรเชิงปริมาณ มีระดับการวัดตั้งแต่มาตราช่วง (interval scale) ค่าสัมประสิทธิ์ r มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง $1.00 \pm$ ค่า 0 แสดงว่าไม่มีความสัมพันธ์ ค่า $1.00 \pm$ แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันสูงสุดหรือสมบูรณ์ (Perfect correlation) เครื่องหมายบวกและลบแสดงทิศทางของความสัมพันธ์ คือ เครื่องหมายบวกแสดงว่า ตัวแปร 2 ตัวแปรผันไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนเครื่องหมายลบแสดงว่าตัวแปร 2 ตัวแปรผันแบบผกผันกัน คือ แปรผันในทิศทางตรงกันข้ามกัน การแปลผลความหมายคะแนนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ที่ได้มาจัดระดับความสำคัญเป็น 3 ระดับ คือ ค่า 0.68 – 1.00 เท่ากับอยู่ในเกณฑ์มีความสัมพันธ์มาก ค่า 0.34 – 0.67 เท่ากับอยู่ในเกณฑ์มีความสัมพันธ์ปานกลาง และค่า 0.00 – 0.33 เท่ากับอยู่ในเกณฑ์มีความสัมพันธ์น้อย ผลการศึกษาปรากฏว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน มีค่าอยู่ที่ 0.701 มีความสัมพันธ์ทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายคลึงตามกันอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกองค์ประกอบ มีความสัมพันธ์

กันทางบวกทุกคู่กับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือนของชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรีเป็นชุมชนต้นแบบการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน ยึดถือปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต สอดคล้องกับอภิชัย พันธเสน (2550) ที่ได้จัดระดับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เมื่อปฏิบัติจนกลายเป็นวิถีชีวิตถือว่าอยู่ในระดับสูงสุด (การมีภูมิคุ้มกัน ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีความรู้คู่คุณธรรม) และสอดคล้องกับประเวศ วะสีที่เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนทัศน์ใหม่เกี่ยวกับชีวิตและการอยู่ร่วมกัน มีการปรับทิวทัศน์และจิตสำนึกใหม่จากเดิมว่า “ทำอย่างไรจะรวย” มาเป็นคำถามใหม่ว่า “ความดีคืออะไร” เป้าหมายของชีวิต คือ “ความดีและการอยู่ร่วมกัน” ความดีเป็นตัวตั้ง การอยู่ร่วมกันเป็นเป้าหมาย ความรู้เป็นเครื่องมือโดยมีชีวิตและเศรษฐกิจพอเพียงเป็นผล

เมื่อสมาชิกในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างต่างประพาสิตนเป็นคนดี อยู่ในศีลในธรรม มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีความขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่เกี่ยวข้องกับการเสี่ยงโชค ช่วยกันทำมาหากิน เก็บออมเงิน ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในครัวเรือน ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง ไม่มีการทำร้ายร่างกายและจิตใจเมื่อเกิดปัญหา ความขัดแย้ง สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า “...หากมีเรื่องขัดแย้งกัน เราก็คุยกันให้รู้เรื่อง ไม่เคยทะเลาะกันเลย แต่คุยกันเสียงดังเท่านั้น (จากการสังเกต ระดับความดังของเสียงที่ครัวเรือนนี้ใช้ได้ตอบกันหรือพูดคุยกับผู้ศึกษา ด้วยความเป็นกันเองและไม่ได้อยู่ในอารมณ์ที่ขุ่นเคือง จะมีระดับเสียงดังเป็นปกติ) และไม่เคยลงไม้ลงมือกัน...” จึงทำให้สมาชิกในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขต่างเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน อีกทั้ง เมื่อสมาชิกในครัวเรือนได้มี

โอกาสพูดคุย แสดงความคิดเห็นหรือให้คำแนะนำในเรื่องต่างๆ ต่อกัน และมีความกระตือรือร้นในการที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มสังคม ในชุมชนบางรักน้อย จึงทำให้เกิดการมองเป้าหมายในการดำรงชีวิตว่า ทำอย่างไรให้ครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ถ้าต่างคนต่างต้อง ทำงานหาเลี้ยงชีพหรือต้องไปร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบภาระงานในบ้านต่างๆ ควรเป็นอย่างไร สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า “...งานบ้านก็ช่วยกันทำ ใครอยู่บ้าน ไม่ไปส่งต้นไม้ให้ลูกค้า ก็อยู่ทำกับข้าว ฉัน (ผู้ชาย) ทำกับข้าวเป็นทุกอย่าง กวาดบ้าน ภูบ้าน ซักผ้า ทำเป็นหมด...” และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ จะแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบงานในบ้านให้กับลูกๆ และสามี เมื่อตนเอง (ภรรยา) ต้องออกไปร่วมกิจกรรมกลุ่มทางสังคม รวมทั้งเมื่อมีเรื่องที่ต้องคิด ต้องตัดสินใจไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว การย้ายที่อยู่อาศัย การทำนิติกรรม/สัญญาต่าง ๆ และเรื่องรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน ผู้ให้สัมภาษณ์จะมีการปรึกษาหารือ พูดคุยร่วมกัน สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งกล่าวว่า “...เมื่อก่อนพี่เค้า (ภรรยา) ไม่เห็นด้วยหรอกที่ฉันชอบไปซื้อของเก่ามาสะสม บ่นประจำว่าราคาแพง ฉันเลยให้เค้าไปดูของด้วย ดันเข้าสู่วงการของเก่า ไปช่วยดู ไปช่วยต่อ รองราคา เคียวนี่ไปไหน ไปด้วยกันทุกที...(ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นนักสะสม ของเก่า ได้เปิดบ้านตนเองเป็นพิพิธภัณฑ์สะสมของโบราณ อาทิเช่น นาฬิกาไม้ ถ้วย ชาม ธนบัตร ของเล่น เป็นต้น ให้ชมฟรี)”

ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อสมาชิกในครัวเรือนของชุมชนบางรักน้อย จังหวัด นนทบุรีต่างปรับกระบวนการทัศนในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง จึงยึดหลักคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการประพฤติตน ให้เป็นคนที่มีจิตใจดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พูดจากันด้วยดี ใช้เหตุใช้ผลในการคิด และพิจารณาสิ่งต่างๆ มีมุมมองเป้าหมายเดียวกัน คือ การอยู่ร่วมกัน

อย่างไรให้มีความสุข โดยมีได้มองจากความเป็นเพศหญิงหรือเพศชายว่า ควรประพฤติหรือปฏิบัติตนอย่างไร การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ งานในบ้านและงานนอกบ้านควรเป็นของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นการเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาข้างต้นเรื่อง เพศกับการดำรงชีวิตตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี เป็นการมองก้าวข้ามความเป็นเพศสรีระที่สังคมโดยทั่วไปกำหนดบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบทั้งงานในบ้านและงานนอกบ้าน สอดคล้องกับ ผู้ให้คำสัมภาษณ์ซึ่งกล่าวว่า “...ความสุขอยู่ที่เรา ทำให้สุขก็มีความสุข ทำให้ทุกข์ก็อยู่กับทุกข์ ความสบายใจ คือ ความสุขที่สุด ความสุขที่เรา ได้ทำคือความสุขที่สุด...เอาเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเรามาเป็นครู เราเดินทุกอย่างก้าวเป็นครูบาอาจารย์เราหมดเลย ถ้าเรียนรู้จะจดจำ...” และ “...ลูกที่เกิดไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายต้องทำงานบ้านได้ทุกคน ฉันทสอนให้ทำเป็นทุกอย่าง แบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันเลย ใครกวาดบ้าน ใครล้างจาน ใครทำกับข้าว ใครซักผ้า ทุกคนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบ หลักกันทุกคน ถึงแม้จะอายุมากขึ้น แต่ความรับผิดชอบต้องไม่เป็น ภาระของคนใดคนหนึ่ง คุณกลับมาต้องมาทำให้เรียบร้อย...”

ส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์หารูปแบบและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน นำเสนอบทวิเคราะห์ผลการศึกษาออกเป็น 2 ข้อ ดังนี้

1. รูปแบบและลักษณะการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษพบว่า พฤติกรรมในการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์ยึดหลักคุณธรรม อันประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร และความเอื้อเฟื้อ แบ่งปันเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้ส่งผลให้

กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพหรือทำสิ่งใดด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น อีกทั้งมีความอดทนและขยันหมั่นเพียรที่จะประกอบแต่ความดี และถ้ามากกว่าความจำเป็นก็พร้อมที่จะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันให้กับผู้อื่น หรือสามารถแบ่งปันให้ผู้อื่นได้ตลอดเวลา พฤติกรรมเหล่านี้เป็นจุดเด่นที่เห็นได้ชัด แม้กิจกรรมที่ไปช่วยหรือดำเนินการจะไม่มีค่าตอบแทนก็ตาม อีกทั้งสิ่งที่เห็นได้ชัดอย่างหนึ่งก็คือ รายได้ของครัวเรือนโดยเฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้มากมายนัก (อยู่ประมาณไม่เกิน 10,000 บาท) ยกเว้นบางครัวเรือนที่มีต้นทุนทางที่ดิน จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการให้เช่าที่ดิน เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มทางสังคมประกอบเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม แต่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และยังสามารถช่วยเหลือเผื่อแผ่ไปยังผู้อื่นได้ เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบางรักน้อย พบว่า

ในด้านความพอประมาณ คือ ความพอดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป จากพฤติกรรมในมิติต่างๆ 5 ประการ คือ 1) ด้านจิตใจ มีการเริ่มต้นจากตนเองก่อนที่มองเห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาปฏิบัติได้ และมีความเข้าใจ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง 2) ด้านสังคม มีการสร้างความพอดีโดยเริ่มจากครอบครัวไปสู่ชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักผนึกกำลังทำกิจกรรมร่วมกัน และที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการรวมกลุ่ม 3) ด้านเศรษฐกิจ มีการอยู่อย่างพอดี คือ พอมีพอกิน ไม่หิวหยา พุ่มเฟิย 4) ด้านเทคโนโลยี มีการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน และ 5) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนรณรงค์รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

ในด้านความมีเหตุผล คือ ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ซื่อตรง และไม่โลภมาก

ในการดำรงมโนมัตถ์ คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตต้งใกล้เคียงและใกล้เคียง ตัวอย่างเช่น การแผ่ขยายความเจริญทางด้านคมนาคมเข้าสู่ชุมชนรอบด้าน แต่ชุมชนบางรักน้อยยังคงอนุรักษ์พื้นที่ดินทำมาหากิน ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงอยู่ตลอดไป ถือว่าเป็นจุดแข็งของชุมชนนี้

ในด้านความรู้คู่คุณธรรม คือ ใช้ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง และพิจารณาอย่างรอบด้านด้วยความรอบคอบ และมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน และมีความเพียรในการใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต

2. รูปแบบและลักษณะความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือนของชุมชนบางรักน้อย ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลคำให้สัมภาษณ์เปรียบเทียบกับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดให้เกิดความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศของภัสสร ลิมานนท์ (2542, น. 10) ที่ระบุสาเหตุไว้ 3 ประการ ซึ่งมีข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้เกี่ยวกับพฤติกรรมของความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน ดังนี้

(1) ปัจจัยประการแรก คือ ปัจจัยทางธรรมชาติและชีวภาพ เป็นความแตกต่างของบทบาททางเพศที่ถูกกำหนดขึ้นจากพื้นฐานทางธรรมชาติด้านสรีระหรือด้านชีวภาพ กล่าวคือ โครงสร้างเพศชายโดยทั่วไป เช่น กระดูก กล้ามเนื้อแข็งแรงกว่าเพศหญิง ในขณะที่สภาพร่างกายของเพศหญิงอ่อนแอกว่าและผูกพันใกล้ชิดกับธรรมชาติ

มากกว่า เช่น การมีประจำเดือน การตั้งครรภ์ การคลอดบุตร เป็นต้น ความแตกต่างดังกล่าวทำให้สังคมต้องแบ่งบทบาท กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับสรีระของมนุษย์แต่ละเพศ

สิ่งที่ค้นพบในกลุ่มตัวอย่างของชุมชนบางรักน้อย พบว่า ถึงแม้ปัจจัยทางธรรมชาติและชีวภาพอาจกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบแบบตายตัวให้กับผู้หญิงว่าต้องเป็นผู้รับผิดชอบงานในบ้าน งานดูแลบุตร งานดูแลผู้สูงอายุ ส่วนผู้ชายรับผิดชอบงานนอกบ้าน งานหาเลี้ยงครอบครัว แต่กลุ่มตัวอย่างกลับมองเห็นว่าเรื่องเพศไม่ใช่ตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบแบบตายตัวอย่างนั้น มีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ อำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ในครอบครัว ดังที่ผู้ให้คำสัมภาษณ์ กล่าวว่า “...ผู้หญิงย่อมสำคัญกว่าผู้ชาย เพราะผู้หญิงเป็นเบ้าหลอม แต่ผู้ชายเป็นเพียงหัวเชื้อ ลูกที่เกิดไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายต้องทำงานบ้านได้ทุกคน ฉันสอนให้ทำเป็นทุกอย่าง แบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันเลย ใครกวาดบ้าน ใครล้างจาน ใครช่วยแม่ทำกับข้าว ใครซักผ้า ทุกคนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบหลักกันทุกคน ถึงแม้จะอายุมากขึ้น แต่ความรับผิดชอบต้องไม่เป็นภาระของคนใดคนหนึ่ง คุณกลับมาต้องมาทำให้เรียบร้อย...” ในประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลในเชิงปริมาณ พบว่า เพศไม่มีผลต่อความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือนด้านความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว ด้านการตัดสินใจในครอบครัว และด้านการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นความเป็นเพศใดก็สามารถแบ่งเบาภาระงานในบ้าน งานนอกบ้าน และร่วมตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในครัวเรือนได้อย่างเท่าเทียมกัน

(2) ปัจจัยประการที่สอง คือ ปัจจัยโครงสร้างครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการแบ่งงานระหว่างเพศ และยังส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสถานภาพของหญิงและชายในครอบครัว กล่าวคือ เมื่อเกิดระบบการผลิตในครอบครัวเดียว มีการแบ่งงานกันทำ สามีมักอยู่ในฐานะเป็นผู้ผลิตเลี้ยงดูครอบครัว และประกอบกิจกรรมนอกบ้าน สามีจึงอยู่ในฐานะที่เหนือกว่า และมีอำนาจมากกว่าภรรยา ในขณะที่งานอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของภรรยา เช่น งานบ้าน การอบรมเลี้ยงดูบุตร มิได้เปิดโอกาสให้ได้เข้าควบคุมการผลิต ฐานะของเพศหญิงจึงต้องด้อยกว่าเพศชาย

สิ่งที่ค้นพบในกลุ่มตัวอย่างของชุมชนบางรักน้อย พบว่า ผู้หญิงอยู่ในฐานะเป็นผู้ผลิตเลี้ยงดูครอบครัว และประกอบกิจกรรมนอกบ้าน สามีจึงอยู่ในฐานะที่รับผิดชอบงานในบ้านแทนได้ ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นผู้ชายกล่าวว่า “...ฉันเลี้ยงลูกตั้งแต่เด็กเกิด เนื่องจากแฟนพี่ต้องไปทำงานบริษัท ลางานได้เดือนเดียว ฉันเลี้ยงเด็กต้องแข่งกับเวลา ก่อนคลอดเตรียมพื้น ทำน้ำอาบให้ภรรยา อยู่ไฟ ทำได้เอง อุ้มลูก อาบน้ำด้วยมือเดียว เธอมีอออุตุเวลาอาบน้ำ เลี้ยงทั้ง 2 คน ฉันไม่เคยเลี้ยงน้องถึงแม้มีพี่น้องร่วม 7 คน และตนเองเป็นคนที่ 3 ก็ตาม แต่สามารถเลี้ยงลูกด้วยตนเองได้ การเลี้ยงเด็กสมัยก่อนเค้าช่วยเหลือตัวเองได้ แต่ไม่ให้เด็กดกร่องตกลวนเท่านั้น โกวเปลไม้สูงๆ เลี้ยงไม่เหมือนสมัยนี้ เลี้ยงโตเข้าอนุบาล 1-2 ห่างกัน 2 ปี เอาผ้าขาวม้าผูกเอวไปส่งลูกคนโต ป.4-5 ไปส่งลูกถึง ม.1 ให้อ่านหนังสือทุกวัน สมัยก่อนทำกับข้าว เลี้ยงเด็ก 2 ชม. ตื่นต้องบริหารเวลา ซักผ้าอ้อม ผ้าเปีย รีบซัก รีบตาก ฉีกผ้าทำเป็นผ้าอ้อม ตอนนั้นรู้สึกเฉยๆ เป็นภาระที่ต้องทำ ฉันดูบุตรหรือสมัยเรียน มีลูกก็เล็กเพราะลูก โดยไม่ต้องใช้อะไร เราไม่ซื้อ ไม่หยิบ ไม่ดู (อยู่ที่ใจ) เหล้าหยุดเพราะต้องดูแลลูก เคี้ยวหลับ เด็กตัวร้อน ต้องเช็ดตัวด้วย ทุก 20 นาที...”

“...ทุกอย่างก้าวคือ การเรียนรู้ เดินไปตรงไหนก็มีครูทั้งนั้น เรียนรู้ไป
พร้อมๆ กัน ความรู้จะเท่าๆ กัน สอนลูกเท่าๆ กัน ความแตกต่างก็จะ
ไม่เกิดขึ้น..” และ “...ยกตัวอย่าง การปลูกต้นไม้ ต้องคอยสังเกต คนหนึ่ง
ให้น้ำมากไปต้นไม้ก็โคนเน่า คนหนึ่งให้น้ำน้อยไปต้นไม้ก็เหี่ยวเฉา
ต้องมาจนให้เข้า ๆ กัน อยู่ที่มีการสังเกต หาความพอดีของมัน พอเพียง
คือ พอดี ไม่มาก ไม่น้อยเกินไป...” ถึงแม้ในปัจจุบันภรรยาของผู้ให้
คำสัมภาษณ์จะได้ออกจากงานมาประกอบอาชีพจำหน่ายไม้ดอก
ไม้ประดับร่วมกับสามีอยู่ที่บ้านแล้วก็ตาม แต่ความรับผิดชอบและ
ภาระงานบ้านยังคงมีการช่วยเหลือ แบ่งปัน และมีการสลับกันทำงานบ้านได้
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาและโอกาส ไม่มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ
ตายตัว เนื่องด้วยภรรยาต้องรับผิดชอบในการออกไปเก็บเงินค่าจำหน่าย
ต้นไม้กับลูกค้า สามีจึงอยู่บ้าน ทำให้ต้องรับผิดชอบการทำอาหาร
และงานในบ้านด้วย ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการ กรณีการเป็นแม่เลี้ยง
เดี่ยวของผู้ให้คำสัมภาษณ์จำนวน 4 ครัวเรือน เนื่องจากแยกทางกับสามี
และสามีเสียชีวิต พบว่า ผู้หญิงทั้ง 4 ครัวเรือนสามารถทำมาหากิน
เลี้ยงดูตัวเองและเลี้ยงลูกจนเรียนจบปริญญาตรี มีหน้าที่การงานที่ดี
(งานที่รัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชน) ถึงแม้จะมีรายได้ต่อเดือนไม่สูงนัก
(โดยประมาณ 5,000 – 10,000 บาทต่อเดือน) แต่ยังสามารถจัดสรรเวลา
ไปช่วยเหลือผู้อื่น อุทิศตนเป็นจิตอาสาช่วยงานของชุมชนและงานของ
จังหวัดนนทบุรีได้

(3) ปัจจัยประการสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมและบรรทัดฐาน
ในสังคม เชื่อกันว่าในแต่ละวัฒนธรรมสมาชิกเพศชายและเพศหญิง
เมื่อแรกเกิดจะถูกปลูกฝังให้มีอุปนิสัยแตกต่างกันออกไป โดยสมาชิกใหม่
แต่ละเพศต้องยอมรับทัศนคติและบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ให้
โดยอาศัยพื้นฐานจากเพศที่กำหนดโดยธรรมชาติ ซึ่งเพศที่กำหนด

โดยสังคมนั้นจะแตกต่างกันออกไปในเกือบทุกสังคม แล้วแต่ความนิยม และความเชื่อของแต่ละวัฒนธรรม

สิ่งที่ค้นพบในกลุ่มตัวอย่างของชุมชนบางรักน้อย พบว่า ถึงแม้วัฒนธรรมดั้งเดิมจะปลูกฝังให้ลูกผู้หญิงและลูกผู้ชายมีอุปนิสัยแตกต่างกัน แต่ผู้ให้สัมภาษณ์ กล่าวว่า “...ฉันไม่บังคับลูกหรือก ำโตแล้วเค้าอยากเป็นอะไร อยากทำอะไร เป็นสิทธิของเค้า ฉันมีลูกสาวสองคนไม่เหมือนกันเลย คนโตหวานแหววเขียว แต่คนเล็กดูทอมบอยมาก เค้าอยากเป็นอะไร ฉันไม่ว่าขอแค่เค้าเป็นคนดีของสังคม...ฉันไม่เคยมานั่งสอนให้ทำโน่น ทำนี่หรือก ฉันทำให้ดู ให้เค้าคิดเอง ให้เค้าตัดสินใจเอง ชีวิตเป็นของเค้า...” ซึ่งจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับบทบาททางเพศอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามความนิยมและกาลเวลา เพราะบทบาทที่กำหนดขึ้นเป็นของไม่ยั่งยืนแต่อย่างใด ในประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลในเชิงปริมาณและข้อมูลจากคำสัมภาษณ์ พบว่า ความเป็นเพศหญิงหรือเพศชายไม่มีความแตกต่างกันไม่ว่าจะมีความเป็นเพศใดก็สามารถแบ่งเบาภาระงานในบ้าน งานนอกบ้าน และร่วมตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในครัวเรือนได้อย่างเท่าเทียมกัน

อาจกล่าวสรุปได้ว่า หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน กล่าวคือ หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกัน และหลักความรู้คู่คุณธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ในระดับสูงมากกับองค์ประกอบของความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในด้านความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการรับผิดชอบงานในบ้าน และงานนอกบ้านระหว่างผู้หญิงและผู้ชายที่ตายตัวตามเพศวิถี หรือ วัฒนธรรมตามบทบาททางเพศที่สังคมโดยทั่วไปได้กำหนดไว้ นอกจาก

นี้ ยังเพิ่มบทบาทให้กับผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
เรื่องต่างๆ ของครัวเรือน เป็นเพื่อนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ

บทสรุป

จากผลการศึกษาเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาค
ระหว่างหญิงชาย : กรณีศึกษาชุมชนบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัด
นนทบุรี ผู้ศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มอาชีพประกอบด้วย กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
กลุ่มกล้วยอบแผ่นบางรักน้อย กลุ่มดอกไม้สดบายศรี และกลุ่มไม้ดอก
ไม้ประดับ มากกว่าครึ่งเป็นผู้หญิง ร้อยละ 80.6 โดยกลุ่มตัวอย่าง
ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป สถานภาพสมรสมีบุตร ลักษณะ
ครัวเรือนเป็นครอบครัวเดี่ยว ระดับการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษา
ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจ มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนประมาณ
5,001 – 15,000 บาท จากข้อมูลดังกล่าวมา เห็นได้ว่าผู้หญิงเข้ามา
มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มสังคมมากขึ้น มีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบ
เป็นอาชีพเสริม เพื่อหารายได้ให้ครอบครัว

2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงแล้วทำให้ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา รวมทั้งมีคุณธรรมด้าน
ความซื่อสัตย์ ความพอเพียง ความมีวินัย ความขยันหมั่นเพียร และ
ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในการดำเนินชีวิต ดังนั้น จึงส่งผลให้เมื่อ
ประสบปัญหาภายในครอบครัว จึงสามารถหาทางออกโดยไม่ทำร้าย
ตนเอง และ/หรือสมาชิกในครอบครัว และ/หรือทรัพย์สิน เป็นการลด
ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้

3. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมใน
กิจกรรมกลุ่มทางสังคมอยู่ในระดับค่าเฉลี่ยที่สูง เป็นการรวมกลุ่มกัน

เพื่อประกอบเป็นอาชีพเสริม บางส่วนเสียสละเวลาเพื่อร่วมทำกิจกรรม
สาธารณะโดยไม่มีผลตอบแทน

4. เมื่อครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีแนวทางในการดำรงชีวิตตามแนวทาง
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็น
การท้วงติง การให้คำแนะนำ มีการพูดจากันด้วยดี และไม่ทำร้ายร่างกาย
กันเมื่อประสบปัญหาอยู่ในระดับสูงจะทำให้เกิดความเท่าเทียมกัน
ระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในการแบ่งเบาภาระงานภายในบ้านและ
งานนอกบ้าน และทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนบทบาทความรับผิดชอบระหว่าง
ผู้หญิงและผู้ชายเกี่ยวกับภาระงานในบ้านและงานนอกบ้าน รวมทั้ง
อำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ภายในครัวเรือนด้วย

5. เมื่อครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีแนวทางในการดำรงชีวิตโดยมี
ภูมิคุ้มกันจากการมีเงินออม การประกอบอาชีพเสริม การไม่ข้องเกี่ยว
การเสี่ยงโชครูปแบบต่างๆ และการมีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มทางสังคม
อยู่ในระดับสูงจะทำให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย
ในการแบ่งเบาภาระงานภายในบ้านและงานนอกบ้าน และทำให้เกิด
การปรับเปลี่ยนบทบาทความรับผิดชอบระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย
เกี่ยวกับภาระงานในบ้านและงานนอกบ้าน รวมทั้งอำนาจในการตัดสินใจ
ในเรื่องต่างๆ ภายในครัวเรือนด้วยเช่นกัน

6. เมื่อครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างมีแนวทางในการดำรงชีวิตโดยการมี
ความรู้คู่คุณธรรมจากการใช้คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ ความพอเพียง
ความมีวินัย ความขยันหมั่นเพียร ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อีกทั้งมีการแสดง
ความชื่นชมและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกันอยู่ในระดับสูงจะทำให้เกิด
การปรับเปลี่ยนบทบาทความรับผิดชอบระหว่างผู้หญิงและผู้ชายเกี่ยว
กับภาระงานในบ้านและงานนอกบ้าน รวมทั้งอำนาจในการตัดสินใจ
ในเรื่องต่างๆ ภายในครัวเรือนด้วย

7. ความเป็นเพศหญิงหรือเพศชายของกลุ่มตัวอย่างไม่มีผลหรือกีดขวางต่อการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และพฤติกรรมเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน อีกทั้งเพศไม่ใช่ตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ภายในครัวเรือนระหว่างผู้หญิงและผู้ชายได้

8. บทบาทผู้หญิงเปลี่ยนแปลงไป ไม่ได้ติดหรือยึดโยงอยู่กับบ้านหรือทำแต่งงานบ้านอย่างเดียว แต่ผู้หญิงอยู่ในฐานะเป็นผู้ผลิตเลี้ยงดูครอบครัวและประกอบกิจกรรมนอกบ้าน ส่วนผู้ชายสามารถอยู่ในฐานะรับผิดชอบงานในบ้านแทนได้ มีการสลับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาและโอกาส

9. หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถช่วยส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน กล่าวคือ หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกัน และหลักความรู้คู่คุณธรรมของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถทำให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว และสามารถทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการรับผิดชอบงานในบ้านและงานนอกบ้านระหว่างผู้หญิงและผู้ชายที่ตายตัวตามเพศสรีระ หรือวัฒนธรรมตามบทบาททางเพศที่สังคมโดยทั่วไปได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ ยังเพิ่มบทบาทให้กับผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ของครัวเรือน เป็นเพื่อนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ

ข้อเสนอแนะต่อชุมชนบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี คือ

1. ชุมชนบางรักน้อย จังหวัดนนทบุรี ควรอนุรักษ์สิ่งที่ดีงามทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนใหม่และชุมชนดั้งเดิม รักษาความเป็นชุมชน

ต้นแบบในการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบความสำเร็จ และร่วมแรงร่วมใจในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพื่อสามารถรับมือการเปลี่ยนแปลงและความเจริญทางด้านวัตถุได้

2. ความเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง หลักการสำคัญคือ การรวมกลุ่มกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อทำกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สิ่งเหล่านี้ควรให้ความสำคัญ และควรสร้างความยั่งยืนของการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ขยายแนวคิดไปสู่คนในชุมชนทุกครัวเรือน รวมทั้ง ขยายแนวคิดไปสู่ชุมชนรอบข้าง เพื่อสร้างความแข็งแกร่งและเป็นเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ

1. การทำความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากกว่าเรื่องการเกษตร การออมหรือการประหยัดเท่านั้น เนื่องด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการในการใช้ชีวิต การคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาในทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับครัวเรือน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการปลูกฝังค่านิยมความพอเพียง โดยเริ่มต้นจากระดับครอบครัว มีพ่อแม่เป็นตัวอย่างแห่งความพอเพียงให้ลูก คือ ใช้ชีวิตให้ลูกเห็น ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยหรือเกินตัว ใช้จ่ายหรือซื้อของที่มีประโยชน์และมีความจำเป็น การคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เพื่อให้ลูกเข้าใจหลักการคิดว่าสิ่งนั้น สิ่งนี้ มีความจำเป็นอย่างไร มีการกันเงินไว้ยามฉุกเฉิน คำนึงถึงสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สอนให้ลูกรู้จักเก็บหอมรอมริบ หมั่นศึกษาหาความรู้และถ่ายทอดความรู้ให้ลูกเป็นตัวอย่างในการค้นคว้าหาความรู้ประกอบ

2. การประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และไม่ใช่เพียงการทำตามหรือเลียนแบบ เท่านั้น ควรคำนึงถึงความแตกต่างในบริบทของแต่ละบุคคล และแต่ละพื้นที่ เพราะอาจจะไม่สำเร็จเหมือนต้นแบบที่เอามา ดังนั้น การพัฒนากระบวนการคิดและการแก้ปัญหาจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ การคิดต่อยอด หรือปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยคำนึงถึงมิติต่างๆ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้าน วัฒนธรรม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. การส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน จำเป็นต้องใช้หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักการมี ภูมิคุ้มกัน และหลักความรู้คู่คุณธรรม ตามหลักการปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการสร้างความเท่าเทียมกัน ระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ของครอบครัว การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการรับผิดชอบงานในบ้าน และงานนอกบ้านระหว่างผู้หญิงและผู้ชายที่ตายตัวตามเพศสรีระ หรือวัฒนธรรมตามบทบาททางเพศที่สังคมโดยทั่วไปได้กำหนดไว้ การเพิ่มบทบาทให้กับผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ของครัวเรือน เป็นเพื่อนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจ การใช้เหตุผล ในการแก้ปัญหา เมื่อประสบปัญหาภายในครอบครัว สามารถหาทางออก โดยไม่ทำร้ายตนเอง และ/หรือสมาชิกในครอบครัว และ/หรือทรัพย์สิน เป็นการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

4. แนวทางการส่งเสริมและการพัฒนาควรยึดกระบวนการ มีส่วนร่วมจากภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐควรเปลี่ยนบทบาทเป็น ผู้อำนวยการความสะดวกในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ บุคลากร และความรู้ เป็นต้น เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนา

โดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังสร้างความยั่งยืน
ของโครงการพัฒนาได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป คือ

1. เนื่องด้วยการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาถึงความ
สัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับความเสมอภาค
ระหว่างหญิงชายในครอบครัวว่ามีหรือไม่และเป็นอย่างไร โดยยังไม่มีศึกษา
เปรียบเทียบรูปแบบความสัมพันธ์ในครัวเรือนของชุมชนบางรักน้อย
ระหว่างครัวเรือนที่มีการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงกับครัวเรือนที่ไม่มีการดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้ศึกษาเห็นควรจะมี
การศึกษาในระดับเชิงลึก ในลักษณะการเปรียบเทียบรูปแบบความสัมพันธ์
ในครัวเรือน เพื่อค้นหาความแตกต่างของรูปแบบครัวเรือนทั้งสองแบบ

2. ผู้ศึกษาเห็นควรจะมีการศึกษาถึงปัจจัยทางบวกที่ส่งเสริม
และสนับสนุนให้เกิดความเสมอภาคระหว่างหญิงชายในครัวเรือน
โดยพิจารณาจากองค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็น
ปัจจัยทางบวกในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความเสมอภาค
ระหว่างหญิงชายในระดับครัวเรือนเพิ่มขึ้น

3. งานศึกษานี้มีหลายประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้ศึกษาไม่ได้ทำการเก็บ
ข้อมูลเชิงลึก ตัวอย่างเช่น ความรุนแรงในครัวเรือน การต่อสู้ต่อรอง
ในครัวเรือน และประเด็นเรื่องบทบาทในกิจกรรมทางสังคม เนื่องจาก
ผู้ศึกษามีข้อจำกัดด้านเวลาที่ใช้ในการศึกษา แต่ผู้ศึกษาขอสนับสนุน
สำหรับผู้ที่มีความสนใจที่จะนำประเด็นเหล่านี้ไปศึกษา เพื่อเจาะลึก
ประเด็นดังกล่าวเพิ่มเติม

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. (2554). **ประมวลสถิติงานการทะเบียน**. สืบค้นจาก http://stat.bora.dopa.go.th/web_pages/m03093000/services.html
- ธีระวุฒิ เอกะกุล. (2544). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี : วิทยาการพิมพ์.
- ภัสสร ลิมานนท์. (2542). **บทบาททางเพศ สถานภาพสตรีกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนชัย นาคปานเสื่อ. (2553). **จิตสำนึกเศรษฐกิจพอเพียง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตร, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2546). **อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและสถาบันครอบครัว**. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2550). **แผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554)**. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2553). **รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงของประเทศไทยและตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550**. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวและศูนย์สาธารณประโยชน์
และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2554).
รายงานการวิจัย การศึกษาแนวทางส่งเสริมการบูรณาการมิติ
หญิงชายเพื่อการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.
ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2554). เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจและสังคมไทย
ที่สำคัญ พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ. ม.ป.พ.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2549). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและ
เชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- อภิชัย พันธเสน (บรรณาธิการ). (2550). สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ
เศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.

